

Pētījums ANO kampaņai pret vardarbību

Rīga, 2005. gads

Pētījums izstrādāts ANO Attīstības programmas ietvaros.
Publikācijā izteiktās atziņas ne vienmēr atspoguļo ANO Attīstības programmas viedokli.
Šo materiālu drīkst izmantot (gan pilnībā, gan daļēji) bez īpašas ANO Attīstības programmas un tās partneru atļaujas, obligāti norādot izmantošanas avotu.

© ANO Latvijā, 2005

SATURA RĀDĪTĀJS

Ievads	3
1. Latvijas normatīvo aktu attiecībā uz vardarbību ģimenē pret sievieti izvērtējums. To atbilstības izvērtējums starptautisko tiesību normu prasībām	4
2. Analīze par to, kāda veida sociālo un veselības aprūpes atbalstu no valsts budžeta līdzekļiem var saņemt cietusī. Šo pakalpojumu reālās pieejamības novērtējums	12
2.1. Policija	12
2.2. Pašvaldību sociālās palīdzības dienesti	12
3. Institūciju identifikācija, kas iesaistītas tiesas procesā	14
4. Priekšlikumi normatīvo aktu izmaiņām attiecībā uz visām iepriekš minētajām jomām	16
5. Analīzes rezultātu prezentācija kampaņas pret vardarbību sadarbības partneriem .	19
Izmantoto avotu saraksts	20
1. Normatīvie akti	20
2. Telefona intervijas:	20
3. Publikācijas	21
Pielikums Nr. 1	22
Pielikums Nr. 2	24

Ievads

Vēloties pievērst sabiedrības uzmanību vardarbības cēloņiem un sekām, kā arī vēloties informēt vardarbības upurus par iespējam saņemt palīdzību, ANO aģentūras Latvijā – ANO Attīstības programma (UNDP), ANO Bērnu fonda Latvijas Nacionālā Komiteja (UNICEF LNK), Pasaules Veselības organizācija (PVO) un ANO Iedzīvotāju fonds (UNFPA) 2005. gada martā sāka informatīvo kampaņu pret vardarbību. Kampaņas organizēšanā iesaistījās Krīzes centrs Skalbes, Psihiatrijas centrs un vides mediju uzņēmums *ClearChannel*, kā arī Pašvaldības mācību centrs.

Tā kā kampaņas noslēgumā organizētāji plāno aktīvi sadarboties ar likumdevēju, lai uzlabotu no vardarbības cietušo sieviešu tiesisko aizsardzību, tad bija nepieciešams saņemt iepriekšēju juridisku eksperta atzinumu par tiesisko stāvokli Latvijas Republikā (turpmāk – Latvija) vardarbības jomā. Lai īstenotu šo mērķi, juridiskajam ekspertam tika noteikti šādi darba uzdevumi:

1. Izvērtēt Latvijas normatīvos aktus attiecībā uz vardarbību ģimenē pret sievieti, to atbilstību starptautisko tiesību normu prasībām;
2. Analizēt, kāda veida sociālo un veselības aprūpes atbalstu no valsts budžeta līdzekļiem var saņemt cietusī, kā arī novērtēt šo pakalpojumu reālo pieejamību;
3. Identificēt institūcijas, kas iesaistītas tiesas procesā;
4. Sagatavot priekšlikumus normatīvo aktu izmaiņām attiecībā uz visām iepriekš minētajām jomām;
5. Prezentēt analīzes rezultātus Kampaņas pret vardarbību sadarbības partneriem.

Juridiskais pētījums tika veikts viena mēneša laikā no 2005. gada 15. novembra līdz 15. decembrim. Juridisko pētījumu veica zvērināta advokāte Dana Rone.

1. Latvijas normatīvo aktu attiecībā uz vardarbību ģimenē pret sievieti izvērtējums. To atbilstības izvērtējums starptautisko tiesību normu prasībām

Lai arī Latvijā ir reģistrēti vardarbības gadījumi ģimenēs,¹ tomēr tas nenozīmē, ka šī problēma nav juridiski atrisināta. Latvijā ir pieņemti un darbojas vairāki normatīvie akti, kas var tikt efektīvi piemēroti gadījumos, kad notikusi vardarbība pret sievieti. Šādi normatīvie akti ir sekojoši:

1. **Latvijas Republikas Satversme.**² Satversme Latvijas normatīvo aktu hierarhijā ir ar augstāko juridisko spēku. Tās 8. nodaļā „Cilvēka pamattiesības” ir 91. pants, kas nosaka:

„Visi cilvēki Latvijā ir vienlīdzīgi likuma un tiesas priekšā. Cilvēka tiesības tiek īstenotas bez jebkādas diskriminācijas.”

Tādējādi saskaņā ar Satversmi visi cilvēki Latvijā ir vienlīdzīgi, neraugoties uz jebkādam atšķirībām, tajā skaitā dzimumu ziņā. Sievietes likuma un tiesas priekšā ir vienlīdzīgas ar vīriešiem. Sievietes nevar tikt jebkādā ziņā diskriminētas.

2. **Civillikums.**³ Tajā paredzētas īpašas normas, kas aizsargā sievieti, nostādot viņu labā tiesiskā stāvoklī, salīdzinot ar vīrieti. Civillikuma Saistības tiesību daļas 19. nodaļas „Prasījumi no dažādiem pamatiem” 1. apakšnodaļā „Prasījumi personisku aizskārumu dēļ” ir 1. sadaļa „Atlīdzība par miesas bojājumiem”. Tajā esošais 2349. pants nosaka:

„Ja miesas bojājuma sekas bijušas sakropļojums vai izķēmojums, tad arī par to noteicama atlīdzība, pēc tiesas ieskata. Ja izķēkota sieviešu dzimuma persona, kas spējīga apprecēties, tad sevišķi jāņem vērā, vai viņai ar to nav apgrūtināta izdevība iedoties laulībā.”

2. sadaļa saucas „Tiesība uz atlīdzību no nodarījumiem pret personisko brīvību, godu cieņu un pret sieviešu nevainību”. Tajā esošais 2353. pants nosaka:

„Kas izvarojis sievieti vai, viņai nesamaņas stāvoklī atrodoties, izdarījis ar viņu kupošanas, tam jādod viņai pilnīga atlīdzība arī par morālo kaitējumu.”

Pieminēšanas vērts ir arī Civillikuma 74. panta pirmās daļas 1. punkts. Saskaņā ar to iespējams šķirt laulību, pat ja nav pagājuši trīs gadi, kopš laulātie dzīvo atsevišķi:

¹ Informācija par saņemtajām sūdzībām par vardarbību ģimenē saskaņā ar Valsts Cilvēktiesību biroja 2004. gada ziņojuma 5. pielikuma (M) punktu. – Publicēts Valsts Cilvēktiesību biroja interneta portālā. Pieejams: http://www.vcb.lv/zinojumi/2004.gada_zinojums.pdf

² Latvijas Republikas Satversme. Pieņemta Latvijas Satversmes Sapulcē 15.02.1922., publicēta “Latvijas Vēstnesī” Nr. 43, 01.07.1993.

³ Civillikums. – Pieņemts Latvijas Republikas Ministru kabinetā 28.01.1937. Publicēts NAIS datu bāzē.

„Ja laulātie dzīvo šķirti mazāk nekā trīs gadus, laulību var šķirt tikai tādā gadījumā, ja laulības turpināšana tam laulātajam, kas pieprasa laulības šķiršanu, ir neiespējama tādu iemeslu dēļ, kuri ir atkarīgi no otra laulātā un kuru dēļ kopdzīve ar viņu būtu nezturama cietsirdība pret laulāto, kas pieprasa laulības šķiršanu”.

Proti, ja sieviete nespēj un nevēlas vairāk dzīvot kopā ar savu vīru, kurš turklāt ir vardarbīgs pret viņu, šis pants būtu piemērojams. Tomēr kā liecina Krīzes centra „Skalbes” juristes Elīnas Alleres novērojumi, tiesas negribīgi piemēro šo punktu tūlītējas laulības šķiršanas lietās. Tā vietā tiesas atliek laulības šķiršanu uz laiku līdz sešiem mēnešiem nolūkā samierināt laulātos saskaņā ar Civillikuma 74. panta otro daļu. Diemžēl samierināšanas vietā sieviete šajā laikā turpina ciest no vardarbīgā vīra. Grūtākais šajās lietās ir pierādīt to, ko nozīmē termins „nezturama cietsirdība pret laulāto”. Līdz šim tiesas nepārlicinot ne cietušās sievietes – šķiršanās iniciatores mutiskie un rakstiskie apgalvojumi, ne arī prasības pieteikumam klāt pievienotie materiāli no policijas par notikušajiem vardarbības gadījumiem. Viens risinājums varētu būt Augstākās tiesas Senāta spriedums šādā lietā vai arī Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta veikts tiesu prakses apkopojums ar skaidrojumu par to, ko saprast ar terminu „nezturama cietsirdība”.⁴ Cits risinājums varētu būt kāda tiesību zinātnieka sniegts komentārs par šī termina jēgu.⁵ Tomēr arī bez Augstākās tiesas skaidrojuma vai komentāriem labs tiesnesis varētu pareizi izlemt lietu, ja vien tas nopietni iedziļinātos lietas materiālos un būtu informēts par ģimenē notikušās vardarbības nepieļaujāmību.

3. **Krimināllikums.**⁶ Šis likums nosaka par kādiem noziedzīgiem nodarījumiem personas saucamas pie kriminālatbildības un kāda atbildība par attiecīgo noziedzīgo nodarījumu paredzēta. Krimināllikumā paredzēta kriminālatbildība par tādiem noziedzīgiem nodarījumiem, kas var būt vērsti vardarbības veidā arī pret sievieti. To skaitā ir:

- nonāvēšana (116. – 124. pants, tajā skaitā 124. pants – novešana līdz pašnāvībai),
- noziedzīgi nodarījumi pret personas veselību, tajā skaitā dažāda smaguma miesas bojājumu nodarīšana (125. – 142. pants),
- noziedzīgi nodarījumi pret personas brīvību, godu un cieņu, tajā skaitā brīvības atņemšana, cilvēku tirdzniecība, goda aizskaršana (152. – 158. pants),
- noziedzīgi nodarījumi pret tikumību un dzimumneaizskaramību, tajā skaitā izvarošana, vardarbīga dzimumtieksmes apmierināšana, piespiešana

⁴ Lai arī jau 2004. gada 28. septembrī Augstākās tiesas Senāta Civillietu departaments veica tiesu prakses apkopojumu „Civillietu izskatīšanā par bērna izcelšanās noteikšanu, adopcijas apstiprināšanu un atcelšanu, uzturlīdzekļu piedziņu no vecākiem bērna uzturēšanai, laulības šķiršanu un neesamību” (pieejams <http://www.at.gov.lv/index.php?a=21&v=lv>), tomēr šī apkopojuma 3. punktā „Lietas par laulības šķiršanu un laulības neesamību” nav īpaši skaidrots Civillikuma 74. panta pirmās daļas 1. punkts. Tā vietā tikai pieminēts, ka „tiesa var atlikt lietas par laulības šķiršanu izskatīšanu nolūkā atjaunot laulāto kopdzīvi (samierināties) kā pēc savas iniciatīvas tā pēc viena (vai abu) laulātā lūguma, ja laulātie dzīvo šķirti mazāk nekā trīs gadus (CL 74. un 75.pants)”. Šāds skaidrojums akcentē laulības saglabāšanas nepieciešamību, bet ignorē gadījumus, kad laulības turpināšana var būt saistīta ar cietsirdību. – Pētījuma autores Danas Ronēs komentārs.

⁵ Tiesību zinātnieku darbi Latvijā ir ņemami vērā kā tiesību doktrīna, kā tiesību palīgavoti. – Pētījuma autores Danas Ronēs komentārs.

⁶ Krimināllikums. Pieņemts Saeimā 17.06.1998. Publicēts „Latvijas Vēstnesī” Nr. 199/200, 08.07.1998.

nodarboties ar prostitūciju, sutenerisms, personas nosūtīšana seksuālai izmantošanai (159. – 166. pants).

Divos Krimināllikuma pantos tieši pieminēta sievietē. Tie ir gadījumi, kad cietuši persona ir sievietē, kas pastiprina vainojamās personas atbildību:

- 3.1. Krimināllikuma 48. panta pirmās daļas 5. punkts kā vienu no atbildību pastiprinošajiem apstākļiem paredz gadījumu, kad „noziedzīgais nodarījums izdarīts pret sievieti, apzinoties, ka viņa ir grūtniecības stāvoklī”.
- 3.2. Krimināllikuma 117. panta 1. punkts paredz kriminālatbildību par slepkavību pastiprinošos apstākļos, „ja noslepkavota sievietē, vainīgajam apzinoties, ka viņa ir grūtniecības stāvoklī”.

Vairākas personas, ar kurām konsultējos šī pētījuma gaitā, izteica ierosinājumu izdarīt grozījumus Krimināllikumā un papildināt to ar jaunu normu, nosakot kriminālatbildību par vardarbību ģimenē. Ģimeni varētu definēt kā divu vai vairāku personu kopīgu saimniecību, neatkarīgi no tā, vai šo personu starpā ir vai nav reģistrēta laulība. Tādējādi šāda norma aptvertu gan laulātos, gan kopā dzīvojošus brāļus un māsas, faktiskā kopdzīvē esošus vīriešus un sievietes, tajā skaitā homoseksuālus pārus, kā arī tādas ģimenes attiecības kā, piemēram, sievasmāti un znotu. Tomēr šī pētījuma autore neatbalsta tādu grozījumu izdarīšanu. Tālāk uzskaitīšu vairākus “par” un “pret” šādu grozījumu izdarīšanai:

TM vēstule neatbalsta grozījumus krimināllikumā, bet piedāvā definēt „vardarbību ģimenē”.

Nr.	Grozījumi Krimināllikumā ir jāveic , īpaši paredzot atbildību par vardarbību ģimenē	Grozījumi Krimināllikumā nav jāveic
1.	Sievietē ir fiziski vājāka par vīrieti un nespēj sevi aizsargāt pret vardarbību ģimenē. Krimināllikumam ir jāaizsargā vājāka persona tāpat kā Krimināllikumam aizsargā citas mazaizsargātas personas, piemēram, bērnus ⁷ , vecus cilvēkus. ⁸	Nav būtiski, vai noziedzīgs nodarījums ir izdarīts pret vīrieti vai pret sievieti. Visi cilvēki ir vienlīdzīgi likuma priekšā neatkarīgi no dzimuma.
2.	Krimināllikumam ir jāreaģē uz sabiedrībā notiekošajām aktualitātēm un jāparedz kriminālatbildība par	Krimināllikumam jābūt stabilam normatīvajam aktam, kas netiek grozīts pie vissīkākajām

⁷ Krimināllikuma 48. panta pirmās daļas 6. punkts – atbildību pastiprinošs apstākļis, ja noziedzīgs nodarījums izdarīts pret personu, kas nav sasniegusi piecpadsmit gadu vecumu; Krimināllikuma 119. pants „Par jaundzimuša bērna slepkavību”; Krimināllikuma 141. panta otrā daļa – par tādas personas apzinātu atstāšanu bez palīdzības, kura atrodas dzīvībai vai veselībai bīstamā stāvoklī un kurai nav iespējas saglabāt sevi mazgadības dēļ; Krimināllikuma 170. pants par ļaunprātīgu izvairīšanos dot uzturu bērniem.

⁸ Krimināllikuma 48. panta pirmās daļas 6. punkts – atbildību pastiprinošs apstākļis, ja noziedzīgs nodarījums izdarīts pret personu, izmantojot tās bezpalīdzības stāvokli vai vecuma nevarību; Krimināllikuma 141. panta otrā daļa – par tādas personas apzinātu atstāšanu bez palīdzības, kura atrodas dzīvībai vai veselībai bīstamā stāvoklī un kurai nav iespējas saglabāt sevi vecuma, slimības vai savas nevarības dēļ; Krimināllikuma 170. pants par ļaunprātīgu izvairīšanos dot uzturu saviem vecākiem, vecvecākiem.

	tādiem noziedzīgiem nodarījumiem, kas satrauc sabiedrību un ir tai nevēlami.	neskaidrībām. Tā vietā ir jāizmanto esošās tiesiskās iespējas, ko sniedz esošais Krimināllikums.
3.	Daži autori ir izstrādājuši ģimenes definīciju, kas varētu tikt izmantota Krimināllikuma grozījumos.	Nav iespējams precīzi definēt ģimeni. Definīciju sarežģī tas, ka (1) vairāki pāri neregistrē savu faktisko kopdzīvi; (2) kopdzīve pastāv arī starp viena dzimuma partneriem; (3) vardarbība iespējama ģimenes plašākā modeļa ietvaros, proti, starp brāli un māsu, znotu un sievasmāti, tēvu un meitu utt. Slikta definīcija atstās aiz “ģimenes” robežām vairākas sievietes, kas nevarēs sev par labu izmantot pat grozīto Krimināllikuma pantu. Tāpēc jāizmanto vispārējās Krimināllikuma normas par attiecīgo nodarījumu – miesas bojājumu nodarīšanu, izvarošanu vai kādu citu nodarījumu, neradot jaunu normu par ģimenes attiecībām.

4. Kriminālprocesa likums.

4.1. Tajā noteikts tāds drošības līdzeklis, kas neeksistēja Latvijā līdz brīdim, kad stājās spēkā Kriminālprocesa likums, proti, līdz 2005. gada 01. oktobrim. Šis drošības līdzeklis ir aizliegums tuvoties noteiktai personai vai vietai.⁹ To drošības līdzekli var efektīvi izmantot gadījumos, kad pret sievieti ir vērsta vardarbība. Tālāk Kriminālprocesa likums 253. panta trīs daļās nosaka šī drošības līdzekļa saturu:

„(1) Aizliegums tuvoties noteiktai personai ir ar procesa virzītāja lēmumu paredzēts ierobežojums aizdomās turētajam vai apsūdzētajam atrasties attiecīgajai personai tuvāk par lēmumā minēto attālumu, izvairīties no fiziska vai vizuāla kontakta ar to un neizmantojot nekādus sakaru līdzekļus vai informācijas nodošanas paņēmienus, lai kontaktētos ar šo personu.

(2) Aizliegums tuvoties noteiktai vietai ir ar procesa virzītāja lēmumu paredzēts ierobežojums aizdomās turētajam vai apsūdzētajam apmeklēt attiecīgo vietu vai atrasties tai tuvāk par lēmumā minēto attālumu.

(3) Par šā panta pirmajā un otrajā daļā minēto aizliegumu pārkāpumu nav uzskatāma tuvošanās noteiktai personai vai vietai, ja tas notiek kriminālprocesa ietvaros, pildot procesa virzītāja norādījumus.”

Tomēr šis drošības līdzeklis var būt neiespējams gadījumos, kad aizdomās turētais vai apsūdzētais (vardarbīgā persona) dzīvo vienā mājā vai dzīvoklī ar sievieti, pret

⁹ Kriminālprocesa likuma 243. panta pirmās daļas 2. punkts. – Pieņemts Latvijas Republikas Saeimā 21.04.2005. Publicēts NAIS datu bāzē.

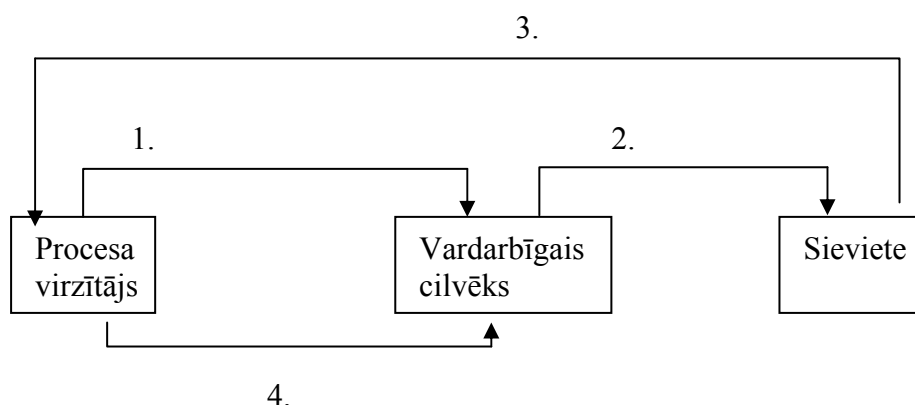
kuru vardarbība vērsta. Lai efektīvi īstenotu šo drošības līdzekli, kriminālprocesa virzītājam ir jāpārliecinās par to, ka distanci iespējams īstenot. Šis uzdevums ir saistīts ar tādām sociālām problēmām kā mājokļa maiņa, iztikas līdzekļu pietiekamība, sabiedrības attieksme pret iesaistītajām personām.

4.2. Vēl viens aspekts attiecībā uz drošības līdzekli – tuvošanās aizliegumu – ir šī drošības līdzekļa piemērošanas ātrums. Drošības līdzekļus var piemērot tikai aizdomās turētajam vai apsūdzētajam.¹⁰ Par drošības līdzekļa piemērošanu procesa virzītājam jāpieņem motivēts rakstveida lēmums.¹¹ Tā kā lēmumam jābūt motivētam, tad procesa virzītājam ir jābūt pārliecinātam par lēmuma pareizību, lietderību un atbilstību. Lai iegūtu motivāciju un pārliecību, procesa virzītājam ir jāiepazīstas ar lietas apstākļiem, tajā skaitā arī ar ekspertīzes atzinumu. Šajā gadījumā ekspertīze varētu būt par cietušās veselības stāvokli pēc notikušā vardarbības akta. Tomēr ekspertīzi nav iespējams veikt tik ātrā laikā, lai operatīvi pēc notikuma eksperta atzinumu varētu iesniegt procesa virzītājam. Attiecīgi, arī lēmumu par drošības līdzekli – tuvošanās aizliegumu – nevar pieņemt operatīvi. Kā risinājums šai situācijai var būt Kriminālprocesa likuma 243. panta papildināšana ar jaunu piekto daļu šādā redakcijā:

„(5) Drošības līdzekli – aizliegumu tuvotes noteiktai personai vai vietai – var piemērot personai, pret kuru vērsts kriminālprocess.”

Tādējādi, arī pret personām, kas vēl nav kļuvušas par aizdomās turētajiem vai apsūdzētajiem, varētu vērst procesuālos piespiedu līdzekļus.

4.3. Šobrīd cietušās sievietes netiek pienācīgi informētas par to, ka tieši viņām pašām ir jābūt tām, kas ziņo procesa virzītājam par gadījumiem, kad drošības līdzeklis – aizliegums netuvoties – tiek pārkāpts. Sievietes nav informētas, jo Kriminālprocesa likums nevienam neuzliek par pienākumu viņām izskaidrot šīs tiesības. Sievietēm netiek izskaidrots drošības līdzekļa mehānisms, kurš ir efektīvs tad, ja darbojas atgriezeniskā saite – ziņošana par neievērošanu.

¹⁰ Kriminālprocesa likuma 241. panta otrā daļa. – Pieņemts Latvijas Republikas Saeimā 21.04.2005. Publicēts NAIS datu bāzē.

¹¹ Kriminālprocesa likuma 245. panta pirmā daļa. – Pieņemts Latvijas Republikas Saeimā 21.04.2005. Publicēts NAIS datu bāzē.

Shēmas izskaidrojums

Nr.	Izskaidrojums
1.	Procesa virzītājs vardarbīgajam cilvēkam piemēro drošības līdzekli – aizliegumu netuvoties sievietei
2.	Vardarbīgais cilvēks pārkāpj šo drošības līdzekli un tuvojas sievietei
3.	Sieviete pati ziņo procesa virzītājam par to, ka vardarbīgais cilvēks pārkāpis drošības līdzekli
4.	Procesa virzītājs uzzina no sievietes par drošības līdzekļa pārkāpumu un izraugās stingrāku drošības līdzekli.

Tāpēc Kriminālprocesa likuma 245. pants būtu jāpapildina ar jaunu ceturto daļu šādā redakcijā:

„(4) Lēmumā par drošības līdzekļa – aizlieguma tuvoties noteiktai personai vai vietai – piemērošanu papildus norāda tās personas vārdu un uzvārdu, kuras labā šis drošības līdzeklis piemērots, kā arī šīs personas tiesības ziņot procesa virzītājam gadījumos, ja drošības līdzeklis tiek pārkāpts. Procesa virzītājs rakstiski iepazīstina personu, kuras labā šis drošības līdzeklis piemērots, ar pieņemto lēmumu, kā arī izskaidro tiesības ziņot procesa virzītājam gadījumos, ja drošības līdzeklis tiek pārkāpts.”

Tādējādi, piemērojot drošības līdzekli – aizliegumu tuvoties noteiktai personai vai vietai – arī cietušās sievietes tiktu pienācīgi informētas par to, ka tieši viņām ir jāziņo policijai par visiem gadījumiem, kad vardarbīgā persona pārkāpj drošības līdzekli.

4.4. Kriminālprocesa likumā ir minēts tāds jēdziens kā „vardarbība ģimenē”,¹² kas netika lietots Kriminālprocesa kodeksā, kas bija spēkā līdz 2005. gada 1. oktobrim. Proti, kopš 2005. gada 1. oktobra saskaņā ar Kriminālprocesa likuma 7. panta otro daļu par tīša viegla miesas bojājuma nodarīšanu, kā arī par sistemātisku sišanu publiskās apsūdzības kriminālprocesu uzsāk, ja saņemts pieteikums no personas, kurai nodarīts kaitējums. Tātad procesu virza prokurors, pamatojoties uz pieteikumu no personas.

Kriminālprocesa likuma 97. panta astotā daļa nosaka:

„Cietušais visās procesa stadijās un visos tā veidos var izlīgt ar personu, kura radījusi viņam kaitējumu. Likumā paredzētajos gadījumos izlīgums ir pamats kriminālprocesa izbeigšanai.”

Tomēr Kriminālprocesa likuma 377. panta 9. punkts paredz:

¹² Kriminālprocesa likuma 7. panta otrā daļa. – Pieņemts Latvijas Republikas Saeimā 21.04.2005. Publicēts NAIS datu bāzē.

„Kriminālprocesu nedrīkst uzsākt, bet uzsākts process ir jāizbeidz, ja noticis cietušā un aizdomās turētā vai apsūdzētā izlīgums tādā kriminālprocesā, kuru var uzsākt tikai uz cietušās personas pieteikuma pamata, izņemot kriminālprocesu par Krimināllikuma 130.pantā paredzēto noziedzīgu nodarījumu, ja tas saistīts ar vardarbību ģimenē.”

Tas nozīmē, ka gadījumos, kad kriminālieta ierosināta par tīšu vieglu miesas bojājumu nodarīšanu saskaņā ar Krimināllikuma 130. pantu, kas pieskaitāms pie noziedzīgiem nodarījumiem kā vardarbība ģimenē, nav iespējams izbeigt kriminālietu, pamatojoties uz izlīgumu. Šāda normas iekļaušana Kriminālprocesa likumā vērtējama ļoti pozitīvi, jo līdz 2005. gada 1. oktobrim, kad spēkā bija kriminālprocesa kodekss, daudzos gadījumos no vardarbības cietušās sievietes atsaucā savus iesniegumus, baidoties no vardarbīgā cilvēka atreibības, vai arī pakļaujoties citu ģimenes un sabiedrības locekļu ietekmei.¹³

5. Labklājības ministrijas nolikums

Labklājības ministrijas nolikuma¹⁴ 4.1. punktā noteikts, ka viena no ministrijas funkcijām ir izstrādāt sociālās aizsardzības politiku valstī. Šī sociālās aizsardzības politika varētu sevī ietvert arī konkrētu rīcības mehānismu, kā cīnīties ar vardarbību ģimenē pret sievietēm. Papildus tam nolikuma 5.2.2. un 5.2.3. punkti precizē, ka, lai nodrošinātu šīs funkcijas izpildi, Labklājības ministrija:

„5.2.2. izstrādā valsts politiku sociālās palīdzības, sociālās aprūpes, sociālās un profesionālās rehabilitācijas jomā;

5.2.3. nodrošina sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas pakalpojumu tīkla kvalitatīvu attīstību;”

Tātad, ja valstī nedarbojas efektīvs sociālās palīdzības mehānisms sieviešu aizsardzībai pret vardarbību ģimenē, tad Labklājības ministrija ir tā valsts pārvaldes institūcija, kas ir atbildīga par šo neizdarību. Vienīgi Labklājības ministrija centralizēti visā Latvijas teritorijā var lemt par sociālās palīdzības sniegšanu sievietēm un veidot šīs palīdzības sniegšanas mehānismu. Tādējādi te pietrūkst nevis normatīvo aktu, bet konkrētu darbu sociālās palīdzības mehānisma ieviešanai.

6. Izglītības un zinātnes ministrijas nolikums

Izglītības un zinātnes ministrija „apstiprina izglītības programmu paraugus, mācību priekšmetu standartus un mācību priekšmetu un kursu paraugus”.¹⁵ Tas nozīmē, ka Izglītības un zinātnes ministrijas kompetencē ir papildināt izglītības programmas un mācību priekšmetus ar īpašām nodarbībām par vardarbības nepieļaujamību ģimenēs.

¹³ Skatīt, piemēram, Katrīnas Janovas rakstu „Amizieris” ar nāvi. Vardarbība pret sievieti”. Publicēts 25.11.2003. interneta portālā Politika.lv. Pieejams:

<http://www.politika.lv/index.php?id=107701&lang=lv>

¹⁴ Latvijas Republikas Ministru kabineta 27.01.2004. noteikumi Nr. 49 „Labklājības ministrijas nolikums”. Publicēti Labklājības ministrijas interneta portālā: <http://www.lm.gov.lv/?sadala=246>

¹⁵ Latvijas Republikas Ministru kabineta 16.09.2003. noteikumi Nr. 528 „Izglītības un zinātnes ministrijas nolikums”, 5.1. punkts. Publicēti Izglītības un zinātnes ministrijas interneta portālā: <http://www.izm.gov.lv/default.aspx?tabID=1&lang=1&id=3>

Tādējādi te pietrūkst nevis normatīvo aktu, bet konkrētu darbu, lai arī izglītības iestādēs audzēkņi iegūtu zināšanas par vardarbības nepieļaujamību.

1. Iekšlietu ministrijas nolikums un likums „Par policiju”

Iekšlietu ministrijai jāizstrādā un jāīsteno politika gan personu un sabiedrības drošības, gan noziedzības apkarošanas jomā.¹⁶ Tāpat arī Valsts policijai ir uzlikt par pienākumu „novērst noziedzīgus nodarījumus un citus likumpārkāpumus”.¹⁷ Vardarbība ģimenē pret sievieti ir noziegums, kas apdraud arī sabiedrības drošību. Tādējādi Iekšlietu ministrijas un Valsts policijas kompetencē ietilpst rūpēšanās par to, lai šādi noziegumi netiktu pieļauti. Tas nozīmē, ka te pietrūkst nevis normatīvo aktu, bet konkrētu darbu, lai Iekšlietu ministrija, tās pakļautībā un pārraudzībā esošās institūcijas, kā arī Valsts policija apkarotu noziedzību un novērstu sabiedrības drošības apdraudējumu.

Arī pārējie normatīvie akti, kas ir spēkā Latvijas Republikā, nav pretrunā ar starptautiskajām normām attiecībā uz visa veida vardarbības aizliegumu pret sievietēm. Latvija ir pievienojusies šādam starptautiskajam dokumentam, kas īpaši aizsargā sievietes pret vardarbību: ANO Konvencija par jebkuras sieviešu diskriminācijas izskaušanu (1979. gada 18. decembris)¹⁸

¹⁶ Latvijas Republikas Ministru kabineta 29.04.2003. noteikumi Nr. 240 „Iekšlietu ministrijas nolikums”, 5.1.1. un 5.1.2. punkts. Publicēti Iekšlietu ministrijas interneta portālā: <http://www.iem.gov.lv/iem/2nd/?cat=58>

¹⁷ Latvijas Republikas likums „Par policiju”, 3. panta pirmās daļas 1. punkts. Pieņemts 04.06.1991. Publicēts Valsts policijas interneta portālā:

http://fish.vp.gov.lv/material/Likumi/likums_par_policiju.htm

¹⁸ Publicēta: <http://www.humanrights.lv/doc/vispaar/sievdisk.htm>

2. Analīze par to, kāda veida sociālo un veselības aprūpes atbalstu no valsts budžeta līdzekļiem var saņemt cietusī. Šo pakalpojumu reālās pieejamības novērtējums

2.1. Policija

No policijas vēl 2002. gadā cietušajām sievietēm bija ļoti grūti saņemt palīdzību ģimenes vardarbības gadījumos, jo policija nepalīdzēja risināt ģimenes problēmas.¹⁹ Šobrīd situācija, aptaujājot intervētās personas,²⁰ nav daudz mainījies, jo policija bieži vien uztver vardarbību ģimenē kā „cilvēku ģimenes lietu, kurā nav jāiejaucas”.

2.2. Pašvaldību sociālās palīdzības dienesti

Saskaņā ar likumu²¹ pašvaldību pienākums ir nodrošināt personām iespēju saņemt to vajadzībām atbilstošus sociālos pakalpojumus un sociālo palīdzību. Tas nozīmē, ka turīgākās pašvaldības var sniegt saviem iedzīvotājiem vairāk sociālo pakalpojumu nekā pašvaldības ar ierobežotiem budžeta līdzekļiem. Pašvaldībām likums neliek būt aktīvām un pašām meklēt personas, kam jāsniedz sociālā palīdzība. Tā vietā likums nosaka, ka pašvaldībām ir jāstrādā sociālās palīdzības sniegšanas jomā tikai tad, kad tās saņēmušas informāciju no fiziskajām personām vai institūcijām „par personu, kurai varētu būt nepieciešams sociālās aprūpes, sociālās rehabilitācijas pakalpojums vai sociālā palīdzība”.²²

No sociālajiem dienestiem sievietes saņem palīdzību tikai tad, kad tās pašas vēršas pēc palīdzības.²³ Tā vietā vajadzētu radīt sistēmu, ka sociālie dienesti ir tik aktīvi, ka pirmie saņem ziņas par sievietēm, kam vajadzīga palīdzība ģimenes vardarbības vai vardarbības iespējamības gadījumos. Kā liecina šī pētījuma 1. un 2. pielikums – izdrukas no Rīgas domes interneta portāla – tad sociālo palīdzību Rīgā var saņemt pēc ilgstošas procedūras: vairāku dokumentu iesniegšanas un to izskatīšanas. Neeksistē ātra palīdzības sniegšana krīzes gadījumos. Vienīgais ātrās palīdzības saņemšanas veids ir psiholoģiskā palīdzība, zvanot pa diennakts atbalsta tālruni.

2.3. Valsts nodrošinātā juridiskā palīdzība

No 2005. gada 01. jūnija maznodrošinātās un trūcīgās personas var saņemt bez maksas juridisko palīdzību civillietās, no 2005. gada 01. oktobra – krimināllietās, bet

¹⁹ Saskaņā ar Valsts Cilvēktiesību biroja 2002. gada ziņojumu. – Publicēts Valsts Cilvēktiesību biroja interneta portāla. Pieejams: <http://www.vcb.lv/index.php?open=gadazinojumi&this=230903.74> , 21. lapā.

²⁰ Skatīt Izmantoto avotu sarakstu 2. punktu „Telefona intervijas” (pētījuma autore Danas Ronas komentārs)

²¹ Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likums, 9. panta pirmā daļa. – Latvijas Republikas likums. Pieņemts 31.10.2002. Publicēts „Latvijas Vēstnesī” Nr. 168, 19.11.2002.

²² Ibid., 9. panta otrā daļa.

²³ Saskaņā ar Valsts Cilvēktiesību biroja 2003. gada ziņojumu. – Publicēts Valsts Cilvēktiesību biroja interneta portāla. Pieejams: <http://www.vcb.lv/index.php?open=gadazinojumi&this=250504.156> , 7. lapā.

no 2006. gada 01. janvāra – administratīvajās lietās.²⁴ Lai saņemtu šo bezmaksas juridisko palīdzību, tām jāiesniedz juridiskās palīdzības pieprasījuma veidlapa, kā arī dokumenti, kas apliecina, ka ienākumu līmenis neļauj sievietēm pašām nodrošināt savu tiesību aizsardzību. Tieslietu ministrijas Juridiskās palīdzības nodaļa izskata sievietes iesniegumu un pozitīva lēmuma gadījumā ieceļ tai juristu palīdzības sniegšanai (konsultācijām, dokumenta sagatavošanai, pārstāvībai tiesā).

²⁴ Valsts nodrošinātās juridiskās palīdzības likums. – Latvijas Republikas likums. Pieņemts 17.03.2005. Publicēts „Latvijas Vēstnesī” Nr. 52, 01.04.2005.

3. Institūciju identifikācija, kas iesaistītas tiesas procesā

Lai atbildētu uz jautājumu, kādas personas un institūcijas ir iesaistītas tiesas procesā lietās, kas saistītas ar vardarbību ģimenē, sākumā jānosaka, vai konkrētais tiesas process ir civillieta, administratīvā lieta vai krimināllieta.

Civillietas var būt gadījumos, kad sieviete ceļ prasību pret varmācīgo vīrieti par:

- 3.1. laulības šķiršanu,
- 3.2. uzturlīdzekļu piedziņu sev vai saviem bērniem,
- 3.3. atlīdzības piedziņu par miesas bojājumu nodarīšanu saskaņā ar Civillikuma 2349. pantu;
- 3.4. morālās kompensācijas piedziņu izvarošanas gadījuma dēļ saskaņā ar Civillikuma 2353. pantu.

Tādā gadījumā šādos tiesas procesos civilietā piedalās:

1. tiesnesis;
2. prasītāja – cietusī sieviete;
 3. *iespējams – arī viņas advokāts vai cits pārstāvis;*
4. atbildētājs – varmācīgais vīrietis;
 5. *iespējams – arī viņa advokāts vai cits pārstāvis;*
 6. *iespējams – viena vai vairākas trešās personas, tas ir, fiziskas vai juridiskas personas, kuras tiesības vai pienākumus pret vienu no pusēm var skart tiesas spriedums, piemēram, sievietes vai vīriešu vecāki;*
 7. *iespējams – valsts vai pašvaldību iestādes un atsevišķas personas, aizstāvēt citu personu tiesības, piemēram, bāriņtiesa;*
 8. *iespējams – prokurors;*²⁵
 9. *iespējams – viens vai vairāki liecinieki, tas ir, personas, kurām zināmi fakti, kas attiecas uz lietu;*
 10. *iespējams – viens vai vairāki eksperti, tas ir, personas, kurām ir speciālas zināšanas zinātnē, tehnikā, mākslā vai citā nozarē, kas ir nepieciešamas, lai noskaidrotu lietai nozīmīgus faktus;*
 11. *iespējams – viens vai vairāki tulki.*

Administratīvās lietas gadījumā tiesas procesā piedalās:

1. tiesnesis;
2. pieteicējs (tā var būt sieviete, kas cietusi no vardarbības ģimenē un kura apstrīd kādas iestādes izdoto administratīvo aktu saistībā ar savām interesēm);
 3. *iespējams – tās pārstāvis;*
4. atbildētājs – Latvijas Republika, pašvaldība vai cita atvasināta publisko tiesību juridiskā persona vai cits publisko tiesību subjekts;²⁶

²⁵ Saskaņā ar Civilprocesa likuma 90. panta otro un trešo daļu „prokuroram ir tiesības celt prasību vai iesniegt pieteikumu tiesā, ja: 1) tas ir nepieciešams likumā noteikto valsts vai pašvaldības tiesību un interešu aizsardzībai; 2) ir pārkāptas rīcībnespējīgo, invalīdu, nepilngadīgo, ieslodzīto vai citu tādu personu tiesības vai likumīgās intereses, kurām ir ierobežotas iespējas aizstāvēt savas tiesības; 3) veicot prokurora pārbaudi, ir konstatēts likuma pārkāpums. Prokurora piedalīšanās lietas izskatīšanā ir obligāta, ja tas ir noteikts likumā vai to par nepieciešamu atzinusi tiesa.” – Pētījuma autore Danas Ronēs komentārs.

5. *iespējams – tā pārstāvis;*
6. *iespējams – trešā persona (tas var būt vardarbīgais vīrietis, kura tiesības vai tiesiskās intereses attiecīgais administratīvais akts var ierobežot vai kuru var skart tiesas spriedums lietā);*
7. *iespējams – tā pārstāvis;*
8. *iespējams – institūcija, kas savas kompetences ietvaros dod atzinumu lietā, piemēram, bāriņtiesa vai policija;*
9. *iespējams – personu apvienība, kura uzskatāma par atzītu interešu pārstāvi kādā nozarē un no kuras var sagaidīt lietpratīgus atzinumus, piemēram, sieviešu tiesību aizstāvībai izveidota nevalstiskā organizācija;*
10. *iespējams – viens vai vairāki liecinieki;*
11. *iespējams – viens vai vairāki eksperti;*
12. *iespējams – viens vai vairāki tulki.*

Krimināllietas gadījumā tiesas procesā piedalās:

1. tiesnesis;
2. cietusī sieviete;
3. *iespējams – arī viņas advokāts;*
4. apsūdzētais – varmācīgais vīrietis;
5. *iespējams – arī viņa advokāts;*
6. *iespējams, ja apsūdzētais – varmācīgais vīrietis – izdarījis noziedzīgu nodarījumu, būdams nepieskaitāmības stāvoklī, - viens no apsūdzētā pārstāvjiem (aizgādnis; laulātais; māte, tēvs vai aizbildnis; viens no vecvecākiem, pilngadīgie – brālis vai māsa, dēls vai meita vai cits tuvs radnieks, ja persona dzīvo kopā ar viņu un viņš par to rūpējas; pārstāvis no ārstniecības iestādes, kurā persona ārstējas; bāriņtiesas (pagasttiesas) pārstāvis;*
7. *iespējams – prokurors – apsūdzības uzturētājs;*
8. *iespējams – viens vai vairāki liecinieki, tas ir, personas, kuras likumā noteiktajā kārtībā uzaicinātas sniegt ziņas (liecināt) par kriminālprocesā pierādāmajiem apstākļiem un ar tiem saistītajiem faktiem un palīgfaktiem;*
9. *iespējams – viens vai vairāki speciālisti, tas ir, personas, kuras pēc kriminālprocesu veicošās amatpersonas aicinājuma sniedz tai palīdzību, izmantojot savas speciālās zināšanas vai darba iemaņas noteiktā jomā;*
10. *iespējams – viens vai vairāki eksperti;*
11. *iespējams – viens vai vairāki revidenti, tas ir, personas, kuras ieguvušas attiecīgu kvalifikāciju, likumā noteiktajā kārtībā ieguvušas sertifikātu revīziju veikšanai;*
12. *iespējams – viens vai vairāki tulki.*

²⁶ Saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 34. panta pirmo daļu. – Latvijas Republikas likums. Pieņemts 25.10.2001. Publicēts NAIS datu bāzē.

4. Priekšlikumi normatīvo aktu izmaiņām attiecībā uz visām iepriekš minētajām jomām

Pētījuma autore secina, ka ir nepieciešams izdarīt vairākus grozījumus un papildinājumus normatīvajos aktos, lai uzlabotu sieviešu tiesisko stāvokli gadījumos, kad tās cietušas no vardarbības. Nepieciešams arī vērst vairāku institūciju uzmanību uz to, ka jāaktivizē darbība vardarbības nepieļaušanas jomā.

1. Kriminālprocesa likuma 253. pants jāpapildina ar ceturto daļu, tajā nosakot procesa virzītāja pienākumu pārliecināties par to, vai iespējams efektīvi piemērot drošības līdzekli – aizliegumu tuvoties noteiktai personai vai vietai. Savukārt šī likuma piektajā daļā būtu jāuzliek par pienākumu procesa virzītājam izskaidrot tai personai, kurai nedrīkst tuvoties, vai arī tās vietas, kam nedrīkst tuvoties, īpašniekam, ka viņiem ir tiesības ziņot procesa virzītājam par šī drošības līdzekļa pārkāpumiem. Būtu jāizskaidro arī, kādā veidā ziņojums ir iesniedzams. Turklāt procesa virzītājam būtu jāuzliek par pienākumu sadarboties ar pašvaldību sociālajiem dienestiem, kas sekotu drošības līdzekļa izpildes iespējai un īstenošanai.
2. Kriminālprocesa likuma 243. pants jāpapildina ar piekto daļu šādā redakcijā:

„(5) Drošības līdzekli – aizliegumu tuvoties noteiktai personai vai vietai – var piemērot personai, pret kuru vērst kriminālprocess.”
3. Kriminālprocesa likuma 245. pants jāpapildina ar ceturto daļu šādā redakcijā:

„(4) Lēmumā par drošības līdzekļa – aizlieguma tuvoties noteiktai personai vai vietai – piemērošanu papildus norāda tās personas vārdu un uzvārdu, kuras labā šis drošības līdzeklis piemērots, kā arī šīs personas tiesības ziņot procesa virzītājam gadījumos, ja drošības līdzeklis tiek pārkāpts. Procesā virzītājs rakstiski iepazīstina personu, kuras labā šis drošības līdzeklis piemērots, ar pieņemto lēmumu, kā arī izskaidro tiesības ziņot procesa virzītājam gadījumos, ja drošības līdzeklis tiek pārkāpts.”
4. Vērst prokuratūras un tiesas uzmanību uz to, ka, izmeklējot un izskatot lietas, kas saistītas ar vardarbību ģimenē, kur cietušajai nodarīti viegli miesas bojājumi, daudz vairāk jāņem vērā netiešos pierādījumus, piemēram, cietušās psiholoģisko stāvokli, ģimenē esošo bērnu psiholoģisko stāvokli, kā arī to, kā izskatās notikuma vieta uzreiz pēc policijas ierašanās.
5. Izdarīt grozījumus Krimināllikumā, nosakot, ka gadījumos, kad notikusi vardarbība pret sievieti, vainīgajai personai nosakāms alternatīvs sods brīvības atņemšanas sodam. Brīvības atņemšanas sods neuzlabo vainīgās personas izpratni par nodarījumu, ne arī palīdz cietušajai sievietei materiālajā ziņā, īpaši, ja vainīgā persona vienlaicīgi ir arī sievietes ģimenes vienīgais pelnītājs. Vainīgajam uzliekams par pienākumu apmeklēt nevardarbīgās saskarsmes apmācības un psiholoģiskās ārstēšanās treniņus. Šāda apmācība veicinātu vainīgās personas

izpratni par tās rīcības smagumu un turpmāku nepieļaujamību. Viens no apmācības mērķiem galvenais mērķis būtu mainīt vīriešu attieksmi un mazināt stereotipus, ka vīrišķīgs vīrietis ir agresīvs vīrietis.

6. Pašvaldību sociālajiem dienestiem jāuzliek par pienākumu nodrošināt tās sievietes (un viņu nepilngadīgos bērnus), kas cietušas no vardarbības ģimenē un kuras pašas nevar:
 - 6.1. atrast citu dzīvesvietu, ar citu dzīvojamo platību kaut vai uz laiku jebkurā diennakts laikā. Tādas dzīvojamās platības var atrasties arī sociālajās mājās. Tās nepieciešamas sievietēm līdz brīdim, kamēr tās atrod sev citu drošu dzīvesvietu un darbu iztikas nodrošināšanai.²⁷ Pietiekoša informācija par šādām patversmēm dos sievietēm iespēju izrautes no vardarbības un sākt jaunu dzīvi;
 - 6.2. nodrošināt sevi un savā apgādībā esošos bērnus ar iztikas līdzekļiem, ar finansiālu atbalstu naudas, atlaižu un materiālu vērtību veidā;
 - 6.3. saņemt mediķa konsultāciju un atzinumu par ciestajiem miesas bojājumiem un garīgajām traumām, ar visa veida palīdzību, lai cietušās sievietes varētu saņemt šādas mediķu un psihologu konsultācijas jebkurā diennakts laikā. Tā dēļ pašvaldību sociālie dienesti var noslēgt sadarbības līgumus ar ārstiem un psihologiem.
7. Uzlikt par pienākumu Valsts Probācijas dienestam sekot līdz gan cietušās sievietes, gan arī vainīgās personas tālākajai dzīvei pēc notikušā vardarbības gadījuma.
8. Izglītības iestāžu (bērnu dārzu, skolu, koledžu, augstskolu utt.) darbiniekiem būtu jāsniedz informācija par to, kādas pazīmes liecina par to, ka audzēkņi bijuši iesaistīti ģimenes vardarbības gadījumos gan kā cietušie, gan kā varmākas. Izglītības iestāžu darbiniekiem būtu jāuzliek par pienākumu ziņot par saviem novērojumiem un aizdomām skolu psihologiem un pašvaldības sociālās palīdzības dienestam, un bāriņtiesai, un policijai. Visas četras ziņošanas instances ir nepieciešamas, lai:
 - 8.1. aktualizētu notikušā svarīgumu,
 - 8.2. neatstātu lēmuma pieņemšanu tikai vienas personas / institūcijas kompetencē;
 - 8.3. kopš gadījuma konstatēšanas brīža radītu darba grupu gadījuma izskatīšanai.
9. Lai cīnītos ar vardarbības cēloni, ir nepieciešams uzlabot pašreizējo bērnu un skolēnu zināšanu līmeni par vardarbības nepieļaujamību ģimenēs. Tāpēc ir jāpapildina izglītības programmas ar obligātām nodarbībām par šo tēmu. Ierosinu nosūtīt Tieslietu ministrijas²⁸ vēstuli Izglītības ministrijai ar aicinājumu iekļaut vispārīzglītojošo skolu izglītības programmās atsevišķas nodarbības par

²⁷ Šādi palīdzības centri ir vajadzīgi visā Latvijā, bet jo īpaši Rīgā, jo „pašlaik valstī ir tikai trīs patversmes sievietēm, kas cietušas no vardarbības – Sieviešu un bērnu krīzes centrs Talsos, Ģimenes atbalsta centrs Dobelē un līdz šim arī patversme no vardarbības cietušām sievietēm un sievietēm ar bērniem Ozolniekos” – Paparde Inga, Langefelde Kristīne. Vardarbība pret sievieti nav tikai ģimenes lieta. – Publicēts „Neatkarīgā Rīta Avīze”, 28.11.2003. un interneta portālā Politika.lv. Pieejams: <http://www.politika.lv/index.php?id=107630&lang=lv> ”

²⁸ Tieslietu ministrijas vai citu organizāciju vēstuli, kas darbojas šajā pētījumā. – Pētījuma autore Danas Ronas komentārs.

vardarbības nepieļaujamību ģimenēs.²⁹ Šīs nodarbības var notikt gan ētikas, gan kristīgās audzināšanas, gan citu mācību stundu ietvaros.

10. Lai cīnītos ar vardarbības sekām, būtu jāpiemēro vardarbīgajai personai drošības līdzekli – aizliegumu tuvoties no vardarbības cietušajai sievietei.
11. Izteikt ierosinājumu Augstākās tiesas Civillietu tiesu palātas Plēnuma un tiesu prakses vispārināšanas daļai veikt tiesu prakses apkopojumu par laulības šķiršanas lietām, precizējot, ko Civillikuma 74. panta pirmās daļas 1. punktā saprast ar terminu „neizturama cietsirdība”.

²⁹ „Kā panākt, lai 30 gadus vecs vīrietis vairāk nesistu savu sievu? – Jārunā ar viņu tad, kad viņam ir 12 gadi.” Šāda vides reklāma 2003. gada februārī tika izvietota Sanfrancisko (ASV) publiskajos parkos. Reklāmas izvietošana notika kampaņas laikā, kas cīnījās pret vardarbību ģimenē. Kampaņas laikā tika izdarīti secinājumi, ka pusaudža gados jaunieši bieži nesarunājas ar saviem vecākiem. Tāpēc sporta treneriem (un citiem ārpuskolas aktivitāšu vadītājiem) jāinformē šie jaunieši par vardarbības nepieļaujamību, kā arī pašiem jārāda pozitīva priekšzīme. (Informācija no <http://www.feminist.com/news/news165.html>)

5. Analīzes rezultātu prezentācija kampaņas pret vardarbību sadarbības partneriem

Skatīt pielikumā Microsoft PowerPoint formātā.

Izmantoto avotu saraksts

1. Normatīvie akti

- 1.1. Latvijas Republikas Satversme. Pieņemta Latvijas Satversmes Sapulcē 15.02.1922., publicēta "Latvijas Vēstnesī" Nr. 43, 01.07.1993.
- 1.2. Civillikums. – Pieņemts Latvijas Republikas Ministru kabinetā 28.01.1937. Publicēts NAIS datu bāzē.
- 1.3. Latvijas Republikas likums „Par policiju”, 3. panta pirmās daļas 1. punkts. Pieņemts 04.06.1991. Publicēts Valsts policijas interneta portālā: http://fish.vp.gov.lv/material/Likumi/likums_par_policiju.htm
- 1.4. Krimināllikums. Pieņemts Saeimā 17.06.1998. Publicēts „Latvijas Vēstnesī” Nr. 199/200, 08.07.1998.
- 1.5. Bērnu tiesību aizsardzības likums. – Latvijas Republikas likums. Pieņemts 19.06.1998. Publicēts „Latvijas Vēstnesī” Nr. 199/200, 08.07.1998.
- 1.6. Administratīvā procesa likums. – Latvijas Republikas likums. Pieņemts 25.10.2001. Publicēts NAIS datu bāzē.
- 1.7. Administratīvā procesa likums. – Latvijas Republikas likums. Pieņemts 25.10.2001. Publicēts NAIS datu bāzē.
- 1.8. Par palīdzību dzīvokļa jautājumu risināšanā. – Latvijas Republikas likums. Pieņemts 06.12.2001. Publicēts „Latvijas Vēstnesī” Nr. 187, 22.12.2001.
- 1.9. Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likums. – Latvijas Republikas likums. Pieņemts 31.10.2002. Publicēts „Latvijas Vēstnesī” Nr. 168, 19.11.2002.
- 1.10. Valsts nodrošinātās juridiskās palīdzības likums. – Latvijas Republikas likums. Pieņemts 17.03.2005. Publicēts „Latvijas Vēstnesī” Nr. 52, 01.04.2005.
- 1.11. Kriminālprocesa likums. – Latvijas Republikas likums. Pieņemts 21.04.2005. Publicēts „Latvijas Vēstnesī” Nr. 74, 11.05.2005.
- 1.12. Latvijas Republikas Ministru kabineta 29.04.2003. noteikumi Nr. 240 „Iekšlietu ministrijas nolikums”, 5.1.1. un 5.1.2. punkts. Publicēti Iekšlietu ministrijas interneta portālā: <http://www.iem.gov.lv/iem/2nd/?cat=58>
- 1.13. Latvijas Republikas Ministru kabineta 16.09.2003. noteikumi Nr. 528 „Izglītības un zinātnes ministrijas nolikums”. Publicēti Izglītības un zinātnes ministrijas interneta portālā: <http://www.izm.gov.lv/default.aspx?tabID=1&lang=1&id=3>
- 1.14. Latvijas Republikas Ministru kabineta 27.01.2004. noteikumi Nr. 49 „Labklājības ministrijas nolikums”. Publicēti Labklājības ministrijas interneta portālā: <http://www.lm.gov.lv/?sadala=246>
- 1.15. ANO Konvencija par jebkuras sieviešu diskriminācijas izskaušanu (1979. gada 18. decembris)

2. Telefona intervijas:

- 2.1. Velta Volksona, Valsts Tiesu medicīnas ekspertīzes centra direktore. Intervija 13.12.2005.
- 2.2. Ieva Bite, psiholoģijas doktore, lekcijas „Vardarbība pret sievieti ģimenē: cēloņi, sekas un novēršana” vadītāja. Intervija 08.12.2005.
- 2.3. Līga Bikseniece, Valsts Cilvēktiesību biroja Diskriminācijas novēršanas daļas vadītāja. Intervija 09.12.2005.
- 2.4. Kristīne Strada – Rozenberga, profesore, Latvijas Universitātes Juridiskās fakultātes prodekāne. Intervija klātienē 12.12.2005.

- 2.5. Ilga Krampuža, zvērināta advokāte. Intervija 08.12.2005.
- 2.6. Elīna Allere, juriste. Krīzes centrs „Skalbes”. Intervija 13.12.2005.
- 2.7. Iluta Lāce, resursu centrs sievietēm „Marta”. Intervija 13.12.2005.
- 2.8. Alla Macejko, Galvenās kārtības policijas pārvaldes Prevencijas pārvaldes pulkvežleitnante. Intervija 16.12.2005.
- 2.9. Dace Mauliņa, Labklājības ministrijas Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības departamenta vecākā referente. Intervija 23.12.2005.

3. Publikācijas

- 3.1. Janova Karīna. Katrīnas Janovas rakstu „Amizieris” ar nāvi. Vardarbība pret sievieti”. Publicēts 25.11.2003. interneta portālā Politika.lv. Pieejams: <http://www.politika.lv/index.php?id=107701&lang=lv>
- 3.2. Paparde Inga, Langefelde Kristīne. Vardarbība pret sievieti nav tikai ģimenes lieta. – Publicēts „Neatkarīgā Rīta Avīze”, 28.11.2003. un interneta portālā Politika.lv. Pieejams: <http://www.politika.lv/index.php?id=107630&lang=lv>
- 3.3. Valsts Cilvēktiesību biroja 2002. gada ziņojums. – Publicēts Valsts Cilvēktiesību biroja interneta portāla. Pieejams: <http://www.vcb.lv/index.php?open=gadazinojumi&this=230903.74>
- 3.4. Valsts Cilvēktiesību biroja 2003. gada ziņojums. – Publicēts Valsts Cilvēktiesību biroja interneta portāla. Pieejams: <http://www.vcb.lv/index.php?open=gadazinojumi&this=250504.156>
- 3.5. Valsts Cilvēktiesību biroja 2004. gada ziņojums. – Publicēts Valsts Cilvēktiesību biroja interneta portālā. Pieejams: http://www.vcb.lv/zinojumi/2004.gada_zinojums.pdf

Pielikums Nr. 1

Danas Ronas juridiskajam pētījumam ANO kampaņai pret vardarbību

Izdruka no Rīgas domes interneta portāla:

http://www.riga.lv/LV/Channels/Municipal_services/Life_situations/SocialasProblemas/SOC016.htm

[Pašvaldības pakalpojumi](#) / [Dzīves situācijas](#) / [Sociālās problēmas](#)

Pakalpojums

Pakalpojuma identifikators:

SOC016

Kategorija:

Sociālie jautājumi

Dzīves situācija / vajadzība:

Sociālās problēmas

Pakalpojuma nosaukums:

Sociālā palīdzība

Pakalpojuma saņēmēji / klienti:

Personas, kurām nepietiek līdzekļu, lai nodrošinātu pamatvajadzības (ēdiens, mājoklis, izglītība, veselība)

Pakalpojuma īss raksturojums:

Persona vērša Sociālajā dienestā, iesniedz nepieciešamos dokumentus un aizpilda iztikas līdzekļu deklarāciju; Sociālā dienesta darbinieks apseko personu dzīvesvietā; Persona un Sociālais darbinieks noslēdz vienošanos par sociālās problēmas risināšanas procesu, paredz personas līdzdarbību

Pašvaldības sociālie pabalsti:

pabalsts garantētā minimālā ienākuma nodrošināšanai; dzīvokļa pabalsts; pabalsts veselības aprūpei; vienreizējais pabalsts ārkārtas situācijās.

Sociālās palīdzības mērķis - sniegt materiālu atbalstu krīzes situācijā nonākušām maznodrošinātām personām, veicinot viņu līdzdarbību savas situācijas uzlabošanā.

Personas identitātes apliecināšana:

jāuzrāda personu apliecinošs dokuments

Iesniedzamie / uzrādāmie dokumenti:

strādājošiem - izziņa no darba devēja par ienākumiem (neto) pēdējos trīs mēnešos; nestrādājošiem darbspējīgiem - izziņa no Nodarbinātības valsts aģentūras; skolniekiem un studentiem - izziņa no mācību iestādes; uzturlīdzekļu (alimentu) maksājumu apmēru apliecinošs dokuments; ja netiek saņemti uzturlīdzekļi - izziņa par uzturlīdzekļu piedziņu vai apgādnieka pašreizējo atrašanās vietu apliecinošs dokuments; kvītis par dzīvokļa īres un komunālo maksājumu izdevumiem, par elektroenerģiju, gāzi un telefona abonēšanu; citi ienākumus, īpašumus un uzkrājumus apliecinoši dokumenti

Saņemamie dokumenti:

Tikai atteikuma gadījumā Sociālais dienests nosūta personai vēstuli, kurā motivē atteikumu

Atbildīgā struktūrvienība:

RD Labklājības departaments
Rīgas priekšpilsētu (rajonu) Sociālie dienesti

Normatīvie akti:

Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likums LR MK noteikumi Nr. 95 „Noteikumi par garantēto minimālo ienākumu līmeni un pabalsta apmēru garantētā minimālā ienākumu līmeņa nodrošināšanai” (25.02.2003.) LR MK noteikumi Nr. 96 „Kārtība, kādā piešķirams, aprēķināms un izmaksājams pabalsts garantētā minimālā ienākumu līmeņa nodrošināšanai” (25.02.2003.) LR MK noteikumi Nr. 97 „Kārtība, kādā ģimene vai atsevišķi dzīvojoša persona atzīstama par trūcīgu” (25.02.2003.) RD saistošie noteikumi Nr. 84 „Par paaugstinātu garantēto minimālo ienākuma līmeni Rīgā” (15.02.05.) RD saistošie noteikumi Nr. 85 "Par Rīgas pašvaldības pabalstu veselības aprūpei" (15.02.05.) RD saistošie noteikumi Nr.86 "Kārtība, kādā ģimene vai atsevišķi dzīvojoša persona atzīstama par maznodrošinātu" (22.02.05.)

Pakalpojuma saņemšanas termiņš:**Maksa par pakalpojumu:****Pakalpojuma saņemšanas veids:**

Jāvēršas Sociālajā dienestā pie mikrorajona sociālā darbinieka pēc dzīvesvietas

Kontaktinformācija:

Konkrētāka informācija - Rīgas domes Labklājības departamentā, tālr. 8005055 vai Sociālajos dienestos: Latgales priekšpilsētā Avotu ielā 31, tālr.7037695; Rēznas ielā 10/2, tālr.7365700; A.Deglava ielā 106, tālr.7149321; Aglonas ielā 35, tālr.7135523
Kurzemes rajonā Baldones ielā 2, tālr. 7012369
Vidzemes priekšpilsētā (arī Centra rajona iedzīvotājiem) Vidrižu ielā 3, tālr. 7012126
Zemgales priekšpilsētā E. Smiļģa ielā 46, tālr. 7012271
Ziemeļu rajonā Rūpniecības ielā 21, tālr. 7026649

Veidlapas:**Aizpildīšanas paraugi:**

[Ar pakalpojumu saistītie dokumenti](#)

Pielikums Nr. 2

Danas Ronas juridiskajam pētījumam ANO kampaņai pret vardarbību

Izdruka no Rīgas domes interneta portāla:

http://www.riga.lv/LV/Channels/Municipal_services/Life_situations/SocialasProblemas/SOC024.htm

[Pašvaldības pakalpojumi](#) / [Dzīves situācijas](#) / [Sociālās problēmas](#)

Pakalpojums

Pakalpojuma identifikators:

SOC024

Kategorija:

Sociālie jautājumi

Dzīves situācija / vajadzība:

Sociālās problēmas

Pakalpojuma nosaukums:

Krīzes centrs

Pakalpojuma saņēmēji / klienti:

Krīzes situācijā nonākušas personas

Pakalpojuma īss raksturojums:

Īslaicīgs psihosociāls atbalsts personām krīzes situācijās.

Personas identitātes apliecināšana:**Iesniedzamie / uzrādāmie dokumenti:****Saņemamie dokumenti:****Atbildīgā struktūrvienība:**

RD Labklājības departaments, līgumorganizācija, kura sniedz pakalpojumu - Krīzes centrs "Skalbes"

Normatīvie akti:**Pakalpojuma saņemšanas termiņš:****Maksa par pakalpojumu:****Pakalpojuma saņemšanas veids:**

klātienē vai pa tālruni

Kontaktinformācija:

Krīzes centrs Skalbes, Kungu ielā 34

Krīzes telefons 7222922, darbojas diennakti, sniedz tūlītēju psiholoģisko palīdzību un informāciju
Bez maksas uzticības tālrunis bērniem 8009000, darbojas 09.00 – 22.00

Veidlapas:

Aizpildīšanas paraugi:

Ar pakalpojumu saistītie dokumenti